

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2019-2-64-3>

УДК 330.341.1

Кириченко О.С.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри управлінських технологій,
Університет економіки та права «КРОК»

Kyrychenko Oksana

University of Economics and Law «KROK»

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСІВ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ

CONCEPTUAL FRAMEWORK OF INVESTMENT INNOVATIVE SOFTWARE PROCESSES, DEVELOPMENT OF INDUSTRY

У статті досліджено концептуальні засади інвестиційно-інноваційного забезпечення процесів розвитку промисловості. Окреслено значення інноваційного розвитку як визначного чинника зростання конкурентоспроможності та техніко-технологічного оновлення – модернізації промислового комплексу країни. Визначено основні концептуальні засади здійснення інвестиційної діяльності та провідне соціальне, суспільне значення впровадження інвестиційної діяльності. Досліджено сутність інноваційної діяльності як безперервного процесу дій, спрямованих на створення та комерціалізацію інновацій. Узагальнено розуміння сутності інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку як сукупних дій бізнесу та органів державної влади для залучення реальних та потенційних внутрішніх та зовнішніх інвестиційних ресурсів із метою забезпечення реалізації діяльності за стратегічними напрямками інноваційного розвитку.

Ключові слова: інвестиції, інновації, інноваційний розвиток, інвестиційно-інноваційне забезпечення, розвиток промисловості.

В статье исследованы концептуальные основы инвестиционного, инновационного обеспечения процессов развития промышленности. Определено значение инновационного развития как определяющего фактора роста конкурентоспособности и технико-технологического обновления – модернизации промышленного комплекса страны. Определены концептуальные основы осуществления инвестиционной деятельности и большое социальное, общественное значение ведения инвестиционной деятельности. Исследована сущность инновационной деятельности как комплекса действий, направленных на создание и коммерциализацию инноваций. Обобщено понимание сущности инвестиционного обеспечения инновационного развития как общих действий бизнеса и органов государственной власти для определения реальных и потенциальных, внешних и внутренних инвестиционных ресурсов с целью их инвестирования в стратегические для страны направления инновационного экономического развития.

Ключевые слова: инвестиции, инновации, инновационное развитие, инвестиционно-инновационное обеспечение, развитие промышленности.

The article explored the principles of investment and innovation processes in software development industry. Outlines the importance of innovation as an important factor of growth and technical and technological update – modernization of the industrial complex of the country. Defined the basic principles of the realization of

investment activity and a leading social, the public value of the implementation of the investment activity. Investigated the nature of innovation as a constant process aimed at the creation and implementation of innovation. Generalized understanding of investment software innovation as the aggregate actions of business and public authorities with the aim of bringing real and potential internal and external investment resources to ensure implementation of activities for the strategic directions of innovation development. Theme relevance is that in spite of existing scientific research, due to the significant influence of external and internal factors and insufficient development of the domestic investment environment of the country needed to stimulate the development and innovation activities, the question of the conceptual foundations of investment innovative software processes industrial development remains relevant, and identifies the need for further scientific research. The results of the studies of the conceptual principles of investment and innovation processes in software development industry, the opportunities to point out that investment and innovation are part of industrial development, because innovation is the driving power of new change and development, and an investment implements innovations, because without investment, implementation of innovation development is impossible. In General, the essence of investment-innovative software is a process planning actions aimed at accumulating, stimulate and activate the investment development as the use of economic methods of State economic policy and State regulation designed to ensure the development and implementation of industrial innovation and ensure the active dynamic of innovation development, upgrading of the industry in the country.

Key words: *investment, innovation, innovation development, investment and innovation, the development of industry.*

Постановка проблеми. В умовах сучасного світового економічного розвитку досвід провідних країн світу свідчить про те, що основою їхніх стабільності та конкурентоспроможності є динамічний науково-технічний, інноваційний розвиток та активне інвестування в процеси створення та промислового впровадження інновацій. Отже, активізація інвестиційних процесів та інвестиційне забезпечення інноваційного оновлення промисловості як основи економічної системи країни здатні забезпечити структурні й якісні зміни, еволюціонування економічних систем і тривалий та ефективний економічний розвиток.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання концептуальних засад інвестиційно-інноваційного забезпечення процесів розвитку промисловості детально та глибоко досліджувалося у працях: С. Брю, П. Друкера, Л. Гитмана, Ю. Капітанець, Н. Кравченко, М. Кісіль, М. Крупки, М. Коденської, М. Портера, П. Массе, К. Макконнелла, С. Маркова, Б. Санто, У. Шарпа, Й. Шумпетера, А. Череп та інших науковців.

Незважаючи на ґрунтовність та широту проведених наукових пошуків та напрацювань, унаслідок значного впливу зовнішніх та внутрішніх чинників та несформованості внутрішнього інвестиційного середовища

країни, необхідного для стимулювання та розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності, питання формування концептуальних засад інвестиційно-інноваційного забезпечення процесів розвитку промисловості залишається актуальним, що й визначає необхідність подальших наукових досліджень.

Мета статті полягає у дослідженні концептуальних засад інвестиційно-інноваційного забезпечення процесів розвитку промисловості.

Виклад основного матеріалу. Основою дослідження засад інвестиційного інноваційного забезпечення є розуміння сутності та концептів самого поняття інновацій та інвестицій. Так, поняття «інновація» в перекладі з латинської визначається як оновлення або зміна.

Термін «інновація» у науковій термінології був запропонований Й. Шумпетером у праці «Теорія економічного розвитку» та визначався як нова комбінація чинників виробництва, що змотивована підприємницьким духом [1, с. 158–159]. Таким чином, уперше було визначено поняття процесу змін та оновлення як окремої наукової категорії. Водночас інновація виступає як оновлення, зміна технологій, новий продукт, так і безпосередньо як процес упровадження змін та оновлення.

У дослідженнях із менеджменту П. Друкера інновація розуміється як особливий засіб, із застосуванням якого підприємцями здійснюється дослідження змін, що відбуваються в економіці та суспільних процесах, для подальшого використання у сфері бізнесу [2, с. 170–173]. Отже, інновації розглядаються як засіб дослідження змін, що має велике прикладне значення в управлінні внаслідок можливості й практичного застосування. Проте, на нашу думку, це обмежує, звужує розуміння інновацій, що виступають не тільки результатом, а й першопричиною, рушійною силою здійснення цих змін.

За дослідженням Б. Санто, інновацій визначаються як суспільний, технічний чи економічний процес, що внаслідок практичного використання ідей і винаходів забезпечує виробництво нових товарів чи поліпшення процесів їх виробництва та забезпечує економічну вигоду й зростання прибутку [3, с. 86]. Зазначене визначення акцентує увагу на важливості практичного використання ідей та винаходів у впровадженні техніко-технологічних змін, орієнтованих як на отримання економічної вигоди, так і на активізацію відтворювальних процесів.

У працях М. Портера інновації визначаються як результат особливих зусиль, що дає змогу підприємствам досягти значних переваг, для підтримання яких необхідно впроваджувати подальші постійні вдосконалення [4, с. 217]. Наведене визначення розширює розуміння сутності інновацій із погляду значення інноваційного розвитку як визначного чинника зростання конкурентоспроможності як на рівні окремих підприємств, так і внаслідок активного впровадження техніко-технологічного оновлення – модернізації всього промислового комплексу країни.

Процес інноваційної діяльності та його реалізація невід’ємно пов’язані з поняттям інвестицій та інвестування в інноваційний розвиток, оскільки інвестиції й є тим основним забезпеченням, яке необхідне для впровадження та реалізації інновацій. Так, відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиції визначаються

як матеріальні та нематеріальні цінності, що інвестуються в об’єкти підприємницької та іншої діяльності, внаслідок чого отримується фінансовий, матеріальний результат, прибуток та досягається соціальний ефект. Таким чином, у Законі визначаються основні концептуальні засади здійснення інвестиційної діяльності та підкреслюється провідне соціальне, суспільне значення впровадження інвестиційної діяльності.

Відповідно до визначення, наведеного У. Шарпом та Г.Дж. Бейлі, термін «інвестиції» визначається як процес «позбавлення» коштів сьогодні для отримання їх збільшеного обсягу в майбутньому [5, с. 17]. Отже, у баченні цих провідних науковців інвестування пов’язують безпосередньо з отриманням майбутнього прибутку на вкладений сьогодні капітал, тобто йдеться про процес відтворення та зростання самого капіталу.

Такої ж думки дотримувалися Л.Дж. Гитман та М. Джонк, визначаючи інвестування як спосіб розміщення капіталу, що повинен забезпечити його заощадження, зростання [6, с. 11]. Таким чином, наковці визначають інвестиції як певний спосіб управління капіталом, спрямований на збереження та зростання самої фінансової маси вкладеного капіталу.

На думку М. Крупка, інвестиції є тими вкладеннями, які забезпечують приріст капіталу та створюють новий капітал [7, с. 24]. Зауважимо, що наведене визначення є дещо неповним, бо враховує лише економічний ефект та не враховує соціального, суспільно-економічного ефекту від інвестування в різні сфери, передусім в інноваційну діяльність.

У класичному розумінні, наведеному науковцями К. Макконнеллом та С. Брю, інвестиції розуміються як витрати на виробництво та накопичення засобів виробництва і збільшення матеріальних запасів [8, с. 388]. Таким чином, розкривається складна багатаспектна природа інвестиційних процесів та їх значення не лише як процесу збереження та відтворення капіталу, а й як основного ресурсу, процесу техніко-технологічного

забезпечення, оновлення засобів виробництва та відтворення процесів виробництва продукції.

Інше бачення щодо сутності інвестицій викладено у працях П. Массе, який визначає інвестиції, передусім, як вкладення у розвиток продуктивних сил підприємств та на макrorівні – у розвиток продуктивних сил промисловості, суспільства. До інвестицій він відносить витрати на будівництво нових виробництв, формування основних фондів із новим устаткуванням, витрати на нагромадження засобів виробництва та безпосередньо на саме виробництво, формування матеріальних запасів, витрати на освіту, оздоровлення працівників та зростання їхньої мобільності [9, с. 9]. Наведене визначення є найбільш повним розумінням важливості інвестицій в аспектах технологічної модернізації, матеріально-технічного оновлення виробництва та всього промислового комплексу, значення інвестування в освіту та розвиток кадрових ресурсів виробництва. Проте у цьому визначенні не охоплене інноваційне спрямування інвестицій, адже розроблення та впровадження обладнання, технології розбудови виробничих процесів апріорі будуються на розробленні й упровадженні інновацій як основи процесу змін, адже саме нововведення, вдосконалення та поліпшення будуються за рахунок упровадження інновацій.

Наведені визначення свідчать про наявність декількох різних підходів до визначення та розуміння інвестицій. Так, більшість науковців акцентує увагу на отриманні прибутку на вкладений капітал як основної мети інвестування. Інші визначають інвестиції певними тривалими термінами капіталовкладень, тоді як терміни інвестування можуть бути досить різними та залежать від характеру та термінів реалізації чи окупності інвестиційних проектів; інші вчені акцентують увагу на промисловому, виробничому характері інвестицій і при цьому відразу обмежують сферу їхньої дії виключно капітальними інвестиціями. Натомість фінансування і, відповідно, залучення зовнішніх та внутрішніх фінансових ресурсів для здійснення такого

фінансування потребують усі зміни, що у виробничій діяльності промисловості можна охарактеризувати як зміни, що відбуваються поза постійним виробничим циклом промислового відтворення та руху обігових засобів. Тобто, власне, інвестування потребують ті механізми та інструменти, що спрямовані на оновлення, поліпшення функціонування промислових систем та їх переходу на новий рівень техніко-технологічного розвитку і, відповідно, проведення НДДКР з упровадженням у виробництво нових продуктів, технологій та процесів: удосконалення, оптимізації, інформатизації обладнання, технологій виготовлення продукції, процесів виробництва, управління та маркетингу, просування продукції, навчання й зростання кваліфікаційного рівня персоналу, трансферу інновацій, створення нематеріальних активів та ін. А тому сутність інвестицій, на нашу думку, потрібно розглядати як широке комплексне поняття, що безпосередньо пов'язане з інвестиційним забезпеченням інноваційного розвитку.

Теоретичні засади і практичні аспекти інноваційної та інвестиційної діяльності та питання інвестиційного, інноваційного забезпечення активно досліджувалися у працях провідних світових і вітчизняних науковців. Власне, науковці визначають безпосередній зв'язок інвестицій та інновацій унаслідок певного дуалістичного значення обох понять.

Так, на думку А. Череп та С. Маркова, без інноваційного спрямування інвестицій не може відбуватися якісне та кількісне економічне зростання в країні. Економічна ефективність інноваційних проектів є відношенням рівня їх фінансової віддачі до початкових інвестицій, і майже кожний інноваційний проект може розглядатися як інноваційний, оскільки його головною метою є отримання прибутку [10, с. 155]. Отже, інвестиції являють собою капіталовкладення, спрямовані на отримання прибутку, але самі по собі інвестиції здійснюються у щось нове, нове виробництво чи новий продукт, його реалізацію і, відповідно, в інновації; водночас інновації являють собою певну новизну, оновлення,

що вийшло за межі суто теоретичного концепту знання та має виробниче впровадження і практичну реалізацію. Проте така практична реалізація апіорі неможлива без необхідного для цього обсягу інвестиційних ресурсів. Водночас кінцевою метою промислового впровадження інновацій є зростання прибутку підприємств, промисловості та у цілому економічної системи, а прибуток є фінансовим результатом будь-якого процесу інвестування і має практичну мету. Таким чином, зумовлюються єдність та взаємозалежність цих економічних категорій.

Поняття інвестиційної діяльності характеризує процес безпосередньо формування, просування та розміщення інвестицій і має значну кількість наукових визначень, що відображають різні точки зору на його сутність. У дослідженнях Н. Кравченко інвестиційна діяльність визначається як комплекс заходів та дій юридичних та фізичних осіб із вкладання власних фінансових ресурсів, спрямованих на отримання прибутку; або як діяльність державних чи приватних інституцій, що спрямована на реалізацію інвестиційного процесу для отримання економічного та соціального ефекту [11, с. 24]. Таким чином, інноваційна діяльність визначається та окреслюється як певний процес акумулювання та спрямування фінансових ресурсів, а його кінцевою метою науковець визначає не лише економічний ефект, прибуток, а й соціальний, суспільний ефект.

На думку Ю. Капітанець, інвестиційне забезпечення є сукупністю умов, необхідних ресурсів та заходів, спрямованих на реалізацію інвестиційного процесу [12, с. 142]. Із таким визначенням важко погодитися, оскільки автор обмежує, замикає інвестиційну активність на забезпеченні самого інвестиційного процесу, проте поняття інвестиційного забезпечення є значно ширшим та виступає частиною й інших економічних процесів.

На думку М. Кисіль, інвестиційне забезпечення включає не лише формування джерел надходження інвестиційних ресурсів, а й є сукупністю ресурсів, умов, механізмів та

економічних важелів та заходів, спрямованих на забезпечення визначеного перебігу інвестиційних процесів [13, с. 225]. Таким чином, автор наголошує на певній ролі планування інвестиційного забезпечення необхідного для зростання ефективності впровадження інвестиційних процесів та розширює рамки розуміння цього процесу як комплексу механізмів, інструментів та заходів, необхідних для його ефективного впровадження.

Досліджуючи інвестиційне забезпечення, М. Коденська визначає його як організаційно-економічні умови, засоби, заходи та взаємовідносини, що формуються в процесі руху вартості, авансованого капіталу з метою формування, нагромадження та використання інвестиційних ресурсів, авансованого капіталу для розвитку промислового виробництва та продуктивних сил [14, с. 63–64]. Таким чином, автором визначається необхідність формування елементів та механізмів інвестиційного забезпечення, а також акцентується увага на значенні інвестиційного забезпечення як рушійної сили розвитку промислового виробництва та продуктивних сил суспільства.

Найбільш поширеним, загальним визначенням інноваційної діяльності є визначення, відповідно до якого інноваційною є діяльність, спрямована на промислове впровадження та комерціалізацію результатів наукових розробок та досліджень, що зумовлює виробництво та вихід на ринок нової інноваційної конкурентоспроможної продукції й послуг. Отже, поняття інноваційної діяльності повною мірою визначає сутність самого інноваційного процесу як певного послідовного циклу – від проведення фундаментальних та прикладних досліджень до комерціалізації інновацій та, відповідно, перебіг життєвого циклу впровадженної інновації.

Загалом інноваційна діяльність являє собою процес розроблення та подальшого виробничого впровадження й комерціалізації інновацій, що спрямований на реалізацію науково-технічних досягнень у формах нового чи вдосконаленого продукту чи процесу. Значимо, що процесний підхід до розуміння

поняття інноваційної як і інвестиційної діяльності найбільш повно та об'єктивно розкриває їх сутність та характеристики. Так, інноваційна діяльність передбачає цілий комплекс дій, починаючи від створення нових наукових фундаментальних знань, здійснення комплексу заходів із прикладних досліджень, спрямованих на підготовку та визначення галузей практичного застосування інновацій, та здійснення дій щодо формування бачення самого продукту чи процесу; наступними є дії щодо промислового впровадження інновацій та техніко-технологічної підготовки виробництва, потім здійснюється безпосередній процес виробництва та просування на ринок і реалізації інноваційного продукту чи технології і, відповідно, процес отримання прибутку від здійснених та впроваджених інновацій. Таким чином, інноваційна діяльність визначається як безперервний процес дій, спрямованих на створення та комерціалізацію інновацій, що складається з комплексу певних послідовних етапів його реалізації. Водночас інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку трактується як сукупні дії бізнесу та органів державної влади для залучення реальних та потенційних внутрішніх та зовнішніх інвестиційних ресурсів із метою забезпечення реалізації діяльності за стратегічними напрямками інноваційного розвитку. Таким чином, актуалізується питання необхідності та доцільності впровадження державно-приватного партнерства як одного з інструментів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку.

Висновки. Результати проведених досліджень концептуальних засад інвестиційно-інноваційного забезпечення процесів розвитку промисловості дають можливість констатувати, що інвестиції та інновації є невід'ємними складниками промислового розвитку. Інновації є рушійною силою, що ініціюють якісно нові зміни, розвиток, прогрес, а інвестиції є матеріальною основою їх практичної реалізації, оскільки без інвестицій фактична реалізація інноваційного розвитку є неможливою. Таким чином, визначається основна сутність інвестиційно-інноваційного забезпечення, що являє собою процес, визначені, заплановані дії, спрямовані на акумулювання, стимулювання та активізацію інвестиційного розвитку як із застосуванням прямих економічних методів, так і опосередкованих непрямих методів державної економічної політики та державного регулювання, спрямованих на забезпечення процесу розроблення і промислового впровадження, реалізації інновацій та забезпечення активного динамічного інноваційного розвитку, оновлення промисловості країни. Визначну роль у процесах інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності відіграє держава, оскільки саме від державної політики у цій сфері залежать формування правових засад здійснення інноваційної та інвестиційної діяльності, стимулювання, зростання ефективності інноваційних та інвестиційних процесів забезпечення промислового розвитку.

Список літератури:

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Москва : Прогресс, 1982. 401 с.
2. Drucker P. Innovation and Entrepreneurship: Practict and Principles. Nev York : Harper and Row Publshes, 1985. 445 p.
3. Санто Б. Инновация как средство экономического развития. Москва : Прогресс, 1990. 296 с.
4. Портер М. Конкуренция. Москва : Вильямс, 2005. 608 с.
5. Шарп У. Инвестиции. Москва : Инфра-М, 1997. 1000 с.
6. Гитман Л.Дж. Основы инвестирования. Москва : Дело, 1999. 208 с.
7. Крупка М. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2001. 608 с.
8. Макконнелл К. Экономикс: принципы, проблемы и политика. Москва : Инфра-М, 2003. 970 с.
9. Массе П. Критерии и методы оптимального определения капиталовложений. Москва : Статистика, 1971. 415 с.

10. Череп А. Теоретичні аспекти формування інноваційно-інвестиційної діяльності. *Інноваційна економіка*. 2010. № 17. С. 154–158.

11. Кравченко Н. Інвестиційна складова інноваційного розвитку. *Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2011. № 12. С. 23–27.

12. Капітанець Ю. Інвестиційне забезпечення фермерських господарств. *Інноваційна економіка*. 2010. № 5. С. 141–144.

13. Кисіль М. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного виробництва та сільських територій. *Менеджмент*. 2009. № 11. С. 225–230.

14. Коденська М. Мотиваційні чинники інвестиційного забезпечення розвитку аграрно-промислового виробництва. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2013. № 2. С. 62–66.

References:

1. Shumpeter J. (1982) *Teoriya ekonomycheskoho razvytyia* [Theory of Economic Development]. Moskva: Prohress, 401 p. (in Russian)

2. Drucker Peter. (1985) *Innovation and Entrepreneurship: Practict and Principles* [Innovation and Entrepreneurship: Practict and Principles]. Nev York: Harper and Row Publishes, 445 p.

3. Santo B. (1990) *Ynnovatsyia kak sredstvo ekonomycheskoho razvytyia*. [Innovation as a tool for economic development]. Moskva: Prohress, 296 p. (in Russian)

4. Porter M. (2005) *Konkurentsyya* [Competition]. Moskva M.: Vyl'iams. (in Russian)

5. Sharp U. (1997) *Ynvestytsyy* [Investment] Moskva: Ynfra-M, (in Russian)

6. Hytman L. (1999) *Osnovy ynvestyrovanyia* [Basics of investing]. Moskva: Delo, (in Russian)

7. Krupka M. (2001) *Finansovo-kredytnyj mekhanizm innovatsijnoho rozvytku ekonomiky Ukrainy* [Financial-credit mechanism of innovation development of economy of Ukraine]. L'viv: Vyd. tsentr LNU imeni Ivana Franka, (in Ukrainian)

8. Makkonell K. (2003) *Ekonomyks: pryntsypy, problemy y polityka* [Economics: principles, problems and politika]. Moskva: Ynfra –M, (in Russian)

9. Masse P. (1971) *Krytery y metody optymal'noho opredelenyia kapytalovlozhenyj* [Criteria and methods for determining optimal investment]. Moskva: Statystyka, (in Russian)

10. Cherep A. (2010) *Teoretychni aspekty formuvannia innovatsijnno-investytsijnoi diial'nosti* [Theoretical aspects of formation of innovative-investment activity]. *Innovatsijna ekonomika*. no. 17, pp. 154-158

11. Kravchenko N. (2011) *Investytsijna skladova innovatsijnoho rozvytku*. [The investment component of the innovation development]. *Teoretychni ta praktychni aspekty ekonomiky ta intelektual'noi vlasnosti*. no 12, pp. 23-27

12. Kapitanets' Y. (2010) *Investytsijne zabezpechennia fermers'kykh gospodarstv* [Ensure farms]. *Innovatsijna ekonomika*. no 5, pp. 141-144

13. Kysil' M. (2009) *Investytsijne zabezpechennia rozvytku ahrarnoho vyrobnytstva ta sil's'kykh terytorij* [Ensuring the development of agricultural production and of rural areas]. *Menedzhment*. no 11, pp. 225-230

14. Kodens'ka M. (2013) *Motyvsijni chynnyky investytsijnoho zabezpechennia rozvytku ahrarno-promysloвого vyrobnytstva* [Motivational factors of investment ensure development of agro-industrial production]. *Visnyk Akademii pratsi i sotsial'nykh vidnosyn Federatsii profspilok Ukrainy*. no 2, pp. 62-66.